

Medlemsinformation 1 - januari 1996

UKF:s offentliga aktiviteter

Måndagarna 29 jan, 5 feb, 12 feb, 19 feb, Broskolan, kl 18.00 - 21.00

Lär dig tillaga Historiska maträtter: Medeltid - Stormaktstid - Upplysningstid. Matlagningskurs 4 måndagar i Broskolans skolkök. Ledare är Kristina Steen, Bro, museipedagog vid Historiska museet och kursledare i historisk matlagning vid Medborgarskolan, mathistoriker/kock på Skansen, m.m.

Deltagarna arbetar med 3-4 rätter varje gång; recepten kommer att finnas utskrivna i ett häfte för framtida bruk. Kvällarna avslutas med gemensam måltid, då Kristina berättar om maträtternas historia, om det som är speciellt för tidsperioden, hur det kan ha gått till i kök och matsalar och om bordsskick och råvaror.

Sista träffen den 19 feb blir av gästbudscharakter med av kursdeltagarna utvald meny. Till denna gång räknar vi med att kunna *bjuda in ett begränsat antal gäster till en kostnad av 200:-*. Kristina berättar då om vad som i övrigt kunde äga rum vid gästbuden.

Kursavgift: 500:- inkl. matkostnad för festmåltiden. Max 12 deltagare. Varje deltagare tar med egen dryck (ev vin eller öl). Beroende på deltagarantalet kan faktiska matkostnaderna under själva kursen komma att fördelas på deltagarna efter självkostnadspris. Om du som kursdeltagare skulle få förhinder måste du anmäla det senast dagen innan, så att Kristina kan köpa in rätt mängd råvaror.

Anmälan för kurs resp. gästbud till UKF; 582 405 15; telefonsvarare/fax 582 413 55. Antalet inbjudna gäster är beroende av den använda lokalens storlek.

Förslag till rätter

Medeltiden. Recepten hämtas ur den klassiska litteraturen. Hildegard von Bingens timjanssoppa (1100-talet); kycklingsoppa från Danmark (12-1300-tal); frityrstekta palsternackor (England); spenatpaj från Frankrike m. fl.

Stormaktstiden. Recepten främst från danska och svenska samlingar. Kryddorna spelar här en viktig roll, inte minst statusmässigt vid gästbuden. Måltiderna skulle också vara en syn för ögat. Ärtbröd, fyllda morötter, fisk med pepparkaka eller meloner, bl a.

Upplysningstiden - 1700-talet. Franska köket slår igenom; kvinnliga kockar och kokboks författare; kaffe- te- och chokladhus dyker upp. Recept från Frankrike, England och Sverige. Kajsa Vargs fyllda lövbiffar, Potatispudding från England, kokt gurka, danska potatisrätter m. fl.

Arr. Forskningsinstitutet och Broskolan

Föredrag

Onsd 24 jan. Bro bibliotek, kl 19 - 21

Ur Forskningsinstitutets bildarkiv

Nya och gamla färdvägar till lands dokumenterade i bilder.

Upplands-Bro - genomfartsled i århundraden

Börje Sandén kåserar kring diabilder i UKF:s arkiv. Kostnad 20:-

Arr. Forskningsinstitutet/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

Onsd 14 febr. Bro bibliotek, kl 19 - 21

Bland torpare och fattighjon

Bengt Borkeby, hembygdsforskare i Järfälla, berättar om fattigvårdsfrågor i gången tid med exempel från Järfälla och Upplands-Bro.

Kostnad 20:-

Arr. UKF/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

Onsd 28 febr, Bro bibliotek, kl 19 - 21

"Öppet hus". UKF:s sektioner visar sin verksamhet

Ett tillfälle för medlemmar och allmänhet att ta del av UKF:s inre arbete. Arbetsgrupperna visar arbetssätt och resultatet vid olika stationer på Bro bibliotek. Se särskild artikel. Ingen kostnad

Arr. UKF/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

TEMA: Fornsigstuna

Onsd 13 mars, kl 19-21, Dagcentralen i Kungsängen, Torget 5, nära pendeltågsstationen.

I. Arkeologiska undersökningar i Ryssland.

Det äldsta Ryssland och Ruriks borg

Ingmar Jansson, Arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet, redogör för den stora mängden nordiska fynd som på senare år gjorts i Ryssland och vad de kan betyda för den historiska synen på relationerna till Mälardalsområdet före och under vikingatiden. Hövdingarna i Fornsigstuna bör ha spelat en aktiv roll i den process som ledde till det ryska rikets framväxt.

Kostnad 40:-

Arr. UKF/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

Onsd. 27 mars, kl 19-21, Dagcentralen i Kungsängen, Torget 5, nära pendeltågsstationen

II. Arkeologiska undersökningarna i Fornsigstuna 1984-1988

Fritidsarkeologerna inom hembygdsrörelsen visar bilder och berättar om fem säsongers grävningar. Fornsigstuna har de bäst bevarade lämningarna efter en forntida kungsgård. Tingshögen är den enda utgrävda i landet. Grävningarna avslöjade märkliga byggnadskonstruktioner. Bilderna är unika.

Kostnad 20:-

Arr. UKF/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

Onsd 10 april, kl 19-21, Dagcentralen i Kungsängen. Torget 5, nära pendeltågsstationen

III. Arkeologiska undersökningarna i Upplands-Bro 1981-1988

David Damell, ledare för sju säsongers arkeologiska undersökningar i Upplands-Bro ger sin syn på Fornsigstuna och Rösaring. David är numera landsantikvarie i Örebro län. Amatör/fritidsarkeologer i Stockholms län ser fram emot att på nytt få uppleva de fantasieggande slutsatser som undersökningarna avslöjade.

Kostnad 40:-

Arr. UKF/Biblioteket/Studieförbundet Vuxenskolan

Sönd. 25 augusti, Signhildsberg - Fornsigstuna i Håtuna

IV. Arkeologidagen 1996 - Fornsigstuna/Signhildsberg

För nionde gången organiseras i Riksantikvarieämbetets regi en arkeologidag då läns museer, hembygdsföreningar och andra antikvariska institutioner visar nya och gamla fornminnen. I Upplands-Bro är det tredje gången som hembygdsrörelsen deltar. 1994 med lands- och sjöväghistoria vid Draget och Ryssgraven-Dalkarlsbacken; 1995 Rösaring. 1996 organiseras tre guidade visningar i Signhildsbergs engelska park kl 10, 12, 14 under ledning av grävdeltagare. Ingen kostnad.

Arr. Forskningsinstitutet/Signhildsbergs gård

Konsert och historia på Lennartsnäs

Sönd 14 april kl 14.00, Lennartsnäs slott

Alla kunde tyvärr inte beredas plats vid höstens konsert på Lennartsnäs med Chopins samtliga valser. Här kommer ett nytt tillfälle att ta del av *musik och historia*.

"Igor Stravinsky i ord och ton"

Kjell-Inge Stevensson, soloklarinettist i Radiosymfonikerna, har arrangerat ett antal kortare stycken för en triobesättning (klarinet, violin, piano), bl a Ragtime, Cirkuspolka, Tillimbom m fl. Han berättar om Stravinskys levnadsöde från Petersburg via Schweiz, Paris till USA. Korta musikillustrationer från 1. ryska perioden, 2. den s.k neoklassiska, 3. den amerikanska perioden.

Kjell-Inge känner vi sedan länge från många framträdanden i kommunen. Denna gång spelar han tillsammans med sin familj.

Tillfälle att ta del av *slottets historia* i pausen, då även kaffe serveras.

Program: Två melodier ur Balletten Eldfågeln resp. Petrusjka; Tre stycken, 1914; Consertino, 1920; Tre stycken för klarinetsolo, Elegi för violonsolo; Ryska sånger ur operan Marva, 1922; **Paus** med rundvandring i slottet och möjlighet att dricka kaffe/te.

SVITE ITALIENNE, 1920; Tillibom, sång efter en barnsamsa, 1923; Tango - Ragtime - Cirkuspolka för en ung Elefant; Scherzo à la Russe, 1944.

Kostnad: 120:-

Bokning av plats kan ske till UKF:s telefoner. 582 405 15, 582 413 55 (fax/telefonsvarer).

Insättning av summan på UKF:s pg 27 58 94-4; ring först vid sen inbetalning.

Arr. UKF, Musiksällskapet, Lennartsnäs slott

Andra kulturaktiviteter i Upplands-Bro

Bro hembygdsförening - Tema Grekland

Tisd 20 febr kl 19.00, Hembygdsgården Klint

I. Grekisk musik

Dino Mazarakis, "Den glade bagar'n i Bro" spelar, sjunger och berättar om grekisk musik i hembygdsgården, Prästvågen 8.

Tisd 5 mars, kl 19.00. Hembygdsgården Klint.

II. Grekisk mat

Kristina Steen, Bro, berättar om grekisk mat och ger smakprov på ett flertal rätter. Kristina är museipedagog vid Historiska museet, mathistoriker/kock på Skansen, m.m.

Greklands historia och geografiska belägenhet har i högsta grad präglat dess matkultur. Den moderna turismen har gett den en annan inriktning. För att finna traditionell grekisk mat måste man lämna de stora turiststråken. Kristina berättar om den genuina maten. Hon dukar upp ett smårättsbord med friterad blomkol, fårostsallad, sardellsås, vinbladsdolmar, yoghurt, fiskromspastej, stekt squash, grekiskt bröd m.m. Välkomna till en kulinarisk upplevelse.

Tisd 19 mars, kl 19.00. Hembygdsgården Klint

III. Greklands antika historia.

"Redan de gamla grekerna ....".

Börje Sandén visar bilder och berättar om de kända platserna och händelserna i Greklands historia; Aten, Delfi, Salamis, Korint, Epidauros m fl.

Månd 18 mars, kl 19.00. Bro Bibliotek - Preliminärt Se annan annonsering

En tur genom tiderna i kryddornas och örternas värld

Kristina Steen, museipedagog vid Historiska museet, berättar om hur kryddor och örter har använts för helt andra uppgifter än att sätta piff på maten. En historia som sträcker sig över 4000 år, med tonvikt på antiken och medeltiden. Kostnad: i skrivande stund okänt
Arr. Studieförbundet Medborgarskolan

Arkeologi i Upplands-Bro - fornborgarna i kommunen

* intressanta för arkeologin

* stor nyfikenhet hos allmänheten

Resultatet av exkursionen till några av våra fornborgar under hösten var överraskande i flera bemärkelser. Allmänhetens stora intresse stod klart för oss, när vi fann att ca 75 personer sökt sig till första utflyktsmålet - den stora fornborgen vid Draget. Nästa överraskning kom, när vår ledare Michael Olausson, som inte tidigare besökt just våra fornborgar, vågade sig på en gissning om att borgen borde vara minst tusen år äldre än vad man vanligtvis brukar säga om liknande borgar. Detta kunde han göra mot bakgrunden av de erfarenheter han tidigare under året presenterat i sin doktorsavhandling.

Vid dagens slut - efter ytterligare två fornborgar och ett 30-tal entusiasternas klättrande i svårframkomlig terräng långt inne på Håbo Härads Allmänning, meddelade Michael att han var intresserad att leda en arkeologisk undersökning av den första stora fornborgen. Den skulle syfta till att dels få en datering på borgen, dels undersöka om det märkliga diket och vallen in mot skogen kunde vara del i en fortifikatorisk anläggning.

Borgens läge är utomordentligt intressant där den ligger i skärningspunkten mellan forntida sjö- och landförbindelser. De senare bevarade i form av två uppmärksammade hålvägssystem och sjöförbindelsen i form av den allmänt påstådda Dragrännan - som aldrig har arkeologiskt undersökts! Här finns alltså ämnen för åtskilliga arkeologiska undersökningar.

Undersökningen av borgen startar tidigt i vår med en kartering av denna - en av Upplands till ytan största fornborgar. Därvid hoppas vi på hjälp med apparatur och personal från kommunens mätningsskontor - varvid våra politikernas uttalade avsikt att "sätta Upplands-Bro på kartan" skulle få en bokstavig tillämpning!

Senare under sommaren torde det bli tillfälle för de intresserade att besöka utgrävningsområdet. Närmare besked om tidpunkten kan inte ges förrän i nästa medlemsinformation. Säkerligen kommer de dessutom att bevakas av lokalpressen.

Den andra "fornborgen" vi besökte är den minsta i kommunen - och den tydligaste. Den nästan cirkelrunda stensträngen är helt intakt. Men vad har anläggningen använts till och varför ligger den på denna plats långt från närmaste bebyggelseområde? Den är ett bra exempel på Michaels påståenden i avhandlingen att många stensättningar uppe på berg inte alls haft med försvar att göra. Här kan vi ha ett exempel på en kultplats av något okänt slag.

Michael kunde inte ge något svar på varför våra 10-talet "fornborgar" ligger i ett stråk tvärs över Upplands-Bro nära den gamla landskapsgränsen mellan Attundland och Tiundland; de två folklanden som tillsammans med Fjärdhundraland så småningom skulle bli Uppland. Det finns exempelvis inte någon fornborg i vare sig Kungsängen eller Västra Ryd.

Är manne Michaels avhandling startsignalen för en intensivare forskning kring de många "fornborgar" som finns i Mälardalen?

Rösaring

Beträffande de planerade arkeologiska undersökningarna vid Rösaring kan jag i skrivande stund endast bekräfta att Länsmuseumet fortfarande är intresserat av att få sådana till stånd under

sommaren. Villiga amatörarkeologer är det ingen brist på i Stockholms län. Vi får se hur det går. Omständigheterna vid Rösaring behandlades utförligt i förra numret, 1995-4. Vi torde få veta mera härom, när David Damell kommer till föreläsningen den 10 april. David var ju grävledare i under sju säsonger vid såväl Rösaring som Fornsigstuna.

Fornsigstuna

Som framgår av programöversikten gör vi en stor satsning på Fornsigstuna-Signhildsberg detta år. Fyra föreläsningar under våren, som en förberedelse för den traditionella Arkeologidagen sista söndagen i augusti. Vid Signhildsberg började undersökningarna i liten skala 1984, för att under de följande åren bli allt utförligare. Sedan dess har Fornsigstuna på nytt blivit intressant på grund av de senare årens arkeologiska undersökningar i Ryssland, som tycks visa på en skandinavisk expansion mot Baltikum och Ryssland redan före vikingatiden. Våra undersökningarna i Fornsigstuna visade att platsen varit av betydelse flera hundra år tidigare än man förut känt till.

Turistisk satsning på Upplands-Bro under sommaren

Kultur- och fritidskontoret inledde förra sommaren en programmerad turistverksamhet. 1996 hoppas man kunna utöka den än mer. Vår bygd har ju som bekant turistiska sevärdheter av rang. Här kommer att genomföras guidade vandringar, cykelturer och båtfärder. Dessutom publiceras ständigt nya häften med utflyktsmål, som man gratis kan hämta på bl a biblioteken. Du kan alltså på egen hand ta dig runt till många intressanta platser eller delta i organiserade utfärder, som du kanske missat när UKF och hembygdsföreningarna gjort sådana under tidigare år.

"Öppet hus" - UKF visar sitt interna arbete

UKF kommer att samla sina olika arbetsgrupper i Bro bibliotek den 28 februari så att övriga medlemmar skall kunna ta del av vad UKF gör, när vi inte arrangerar föredrag, studiebesök och exkursioner, som ju kommit att bli den utåt synliga delen av föreningens arbete. Det tålmodiga arbetet med studier och forskning av olika slag kommer mer sällan fram i ljuset. UKF har ett flertal gånger visat sin verksamhet vid mässor och årstämmor inom hembygds- och släktforskarförbunden, men knappast för hemmapubliken. Här får du nu ett tillfälle att komma till tals med dem som gör ett viktigt hembygdsarbete.

Vi avser att visa tolkningen av gamla handskrifter, framställning och illustrering av våra hembygdsböcker, släktforskning, visst material från gårdsarkiven, forskningen kring provinsialläkarstationens verksamhet under 1800-talet, något av det omfattande materialet i Svenngårdsska samlingen som vi för närvarande arbetar med: register över jordeböcker och lantmäterikartor, kopior av kartor, ortnamnskorterna för hela kommunen, Hushållningsjournalerna, förteckningar över bilder, bandinspelningar, teknisk apparatur, böcker och tidskrifter m.m.

Delar av detta material kommer vi att visa vid en planerad utställning i slutet av april i anslutning till det pågående projektet "Storstad och land".

Storstad och land - "ett nytt hembygdsprojekt"

Projektet är en vetenskaplig studie som genomförs av Lantbruksuniversitetet i Alnarp med Upplands-Bro som representant för storstadsförorterna. Du kommer att höra mycket talas om detta stora projekt under våren i lokalpressen och i kommunens information. Det är en del i det s.k. Agenda 21-arbetet (dagordningen för 21:a århundradet), där UKF genom Börje Sandén deltar i delstudien Hembygd och miljö - kan sägas vara en aktualisering av Hembygdsprojektet från 1977-80.

Patriotiska Sällskapet - Skogs- och Lantbruksakademien

Du erinrar dig kanske att vi då och då berättat om arbetet med de "Journaler uti hushållningen" som utgavs under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet, och som återfanns i Håbo-Tibble för ett par år sedan. De många häftena förvaras nu i Bro bibliotek tillsammans med den pärm,

som innehåller en sammanfattning av de 924 uppsatserna, ett komplett register och tre serier av sökord. Uppgifterna i pärmen är i själva verket en utskrift av den databas som UKF lagt upp och som på sikt även kommer att finnas på kommunens bibliotek.

Häftena utgavs på sin tid av Patriotiska sällskapet och för en tid sedan tänkte vi att sällskapet borde veta att vi intresserat oss för dess gamla skrifter. Vi överlämnade materialet till påseende. Detta resulterade i att UKF nu fått mottaga 15000:- för arbetet - utan att vi bett om något anslag!

Strax därefter blev vi inbjudna att visa materialet för Skogs- och Lantbruksakademins bibliotek, där man önskade att vi skulle komplettera arbetet, så att alla utgivna häften kunde få sin sammanfattning i databasen. Artiklarna skall också kodas enligt bibliotekets nomenklatur så att de kan bli tillgängliga genom datorsökning. Här har Gudrun Sandén ytterligare några års arbete eftersom de hittills bearbetade häftena utgör knappt hälften av alla som utgavs.

Hushållningsjournalerna, liksom många andra av de register och samlingar som UKF tagit fram sedan starten 1987 kommer vi att visa den 28 februari i Bro bibliotek.

Upplands-Bros historia i din dator

1. Sedan ett halvår finns delar av kommunens historia att söka i din dator under förutsättning att du har ett modem för dataöverföring via telefonnätet. Historiska upplysningar - och många andra - ligger lagrade i en huvuddator på Bro-skolan, till vilken man kan ansluta sig. Detta kostar dock en slant, men eftersom överföringen sker på kort avstånd blir dessa avgifter låga: 7,5 öre per minut efter kl 18.00 och under helgdagar. Du behöver heller inte sitta och läsa allt medan du är uppkopplad på nätet. Det är mycket lätt att kopiera texterna till ditt ordbehandlingsprogram, där du sedan i lugn och ro kan läsa dem - och spara dem om du skulle vilja. Anslutningsavgift och andra upplysningar får du av Ulrich Jessen, Broskolan/Håbo-Tibble Kyrkby, 08-582 449 98 eft. 18.00.

2. Med "historia i din dator" menar jag något vida mer! Vi behöver nämligen hjälp med avskrivning av texter till datafiler. Dessa texter kan sedan mycket enkelt överföras till lämpliga databaser, ifrån vilka textsökning kan göras. Ditt arbete kan således komma andra till del, samtidigt som du förvärvar en egen fond av historisk kunskap. Hör av dig till Börje Sandén så får du arbetsuppgifter. Det finns en intressant hembygdsskildring för Kungsängen och Västra Ryd från 1820-talet. Med modern stavning blir personer och platser - ja, vilka ord som helst - sökbara. Vi skulle också behöva ett fylligt register med centrala sökord till alla Svenngårds uppsatser i Stockholms-Näs hembygdssförenings Medlemsblad för åren 1945 - 1970. Jag garanterar att du kommer att lära dig så mycket om bygden att du kan börja guida, det var genom dessa uppsatser som jag själv fördes in i vår bygds rika historia.

Kulturstipendiater 1995

Nu har ytterligare två av våra medlemmar fått mottaga kommunens kulturpris. Vi gratulerar vår ordf. *Curt H Dahlgren* och kultursekreteraren *Anna Norberg* och tackar för deras mångåriga arbete

Börje Sandén

Medlemskap i UKF: 75:- på postgiro 27 58 94-4
--